

"A nevelés a szív dolga!"

(Don Bosco)

SZALÉZI SZENT FERENC TÁRSASÁGA - DON BOSCO PEDAGÓGIÁJA

1. DON BOSCO ÉLETE

Giovanni Bosco 1815. augusztus 16-án született a Torino melletti Becchi tanyán. Amikor két éves volt, meghalt az édesapja. Két bátyjával nagy szegénységben nevelkedett.

Édesanyjuk, Margit mama, mélyen vallásos, dolgos, jámbor asszony és nagyszerű édesanya volt. Nevelési módszerének igen nagy szerepe volt abban, hogy János később sokak atyja lehetett. Gyermekait kicsi koruktól arra nevelte, hogy Isten jelenlétében járjanak, mert „Isten mindenütt jelen van, mindent lát, a legtitkosabb gondolataitokat is.” Ugyanakkor állandóan a jótettekre sürgette őket. Azt mondogatta: „Aki alszik, nem fog halat!” János pedig különösen megszívelte egy másik intését: „Lásd csak, oly rövid az életünk, hogy nagyon kevés időnk van jól tenni. Minden óra, amit felesleges alvással töltünk, elveszett idő a Mennyország számára. S minden perc, amit elveszünk a nélkülözhető éjszakai nyugalomtól, meghosszabbítja az életünket.”

Amikor János hat éves lett, nagyon szeretett volna tanulni, Isten ugyanis rendkívüli képességekkel áldotta meg: ha valamit figyelmesen elolvasott, megmaradt az emlékezetében. Testi ügyessége és ereje is átlagon felüli volt, kézügyessége pedig olyan fokot ért el, hogy könnyedén elleste a vásári bűvészek fogásait. Ennek ellenére bátyja, Antal, aki nála tizenkét évvel volt idősebb és a tanulást naplopásnak tartotta, hallani sem akart a taníttatásáról. Számára csak a munka létezett, a földdel és az állatokkal való törődés. Így Jánosnak csak este volt módja arra, hogy olvasni tanuljon.

9 éves korában prófétai álma volt, amelyben későbbi küldetése mutatkozott meg: egy sereg fiút látott, verekedtek és káromkodtak. Veréssel és szidással akarta elhallgattatni őket. Akkor megjelent egy előkelő öltözetű úr és azt mondta: „nem veréssel, hanem jóssággal és szeretettel szerezhetsz barátokat.” János soha többé nem felejtette el ezt.

Nehéz körülmények között járt iskolába. 12 évesen végre megkezdhette a rendszeres iskolába járást Castelnúovóban. Eleinte naponta járt be az iskolába, később különböző házaknál kapott szállást házimunkák elvégzése fejében. Így alkalmat nyílt sorban megismerkedni a szabó, lakatos, asztalos mesterséggel. Egy kávéház-tulajdonos mellett főzni tanult, egy kántortól megtanult zenélni. Mindezeknek később, amikor már fiúk serege vette körül, igen nagy hasznát látta.

A szünetekben hasonló korú fiatalokat gyűjtött maga köré, kötél tánccal és bűvészműtárványokkal szórakoztatta őket és imádkozott velük. Megalapította a "Vidámság Társaságát". Egyszerű szabályzata három pontból állt: Csak Istennek tetsző dolgot tenni; Jól tanulni; Mindig vidámnak lenni.

Jánost 1841-ben szentelték pappá Torinóban. Lelkivezetője és gyóntatója, Cafasso Szent József (1811-1860) felnyitotta a szemét az utcán csavargó fiúkra. Két évig továbbtanult egy torinói konviktusban, amelyet 1820-ban alapítottak fiatal papok számára, hogy erkölcstani és szónoki tudásukat elmélyíthessék. Miközben ezt a konviktust látogatta, rabok, betegek, szegények lelkipásztori gondozásában vett részt.

Az utcákat járva megdöbbenve látta, milyen sok fiú csatangol szerte a városban. Torino ugyanis tele volt otthontalan és család nélkül élő fiúkkal, akik vidékről jöttek, hogy munkát találjanak, de csak keveseknek sikerült elhelyezkedniük.

1841. december 8-án kezdte meg Don Bosco egy munkanélküli kőműves inással az ifjúsági lelkipásztorkodást. Éppen misézéshez öltözött, amikor a sekrestyében feltűnt egy ilyen fiú. Kiderült, hogy nemcsak ministrálni nem tud, hanem vallásilag is teljesen tudatlan. A sekrestyés ki akarta kergetni, de Don Bosco visszahívta, mert a "barátja". Mise után megtanította a kereszttetésre és beszélt neki a Teremtőről, aki életünk végső célja is. Ezzel a fiúval kezdődött az „oratórium”, Don Bosco műve. A fiú ugyanis egy hét múlva öt társát hozta magával; február másodikán már húszan, március huszonötödikén már harmincan voltak, akik mise után hallgatták Don Bosco tanítását, s utána is vele maradtak.

Eleinte különböző templomokban vettek részt a szentmisén, jó időben kinn a szabadban, rossz időben valahol tető alatt töltötték a napot. A szentmisét oktatás követte, majd játékok, versenyek, éneklés. Ez volt a "vándorló oratórium" időszaka. A fiúk zajongása miatt előbb-utóbb felmondták a bérleti szerződést, és költözködniük kellett.

1847-ben alapíthatta meg Don Bosco Valdoccóban (Torino) első oratóriumát. A fiúknak otthont, tanműhelyeket, iskolát nyitott. Tankönyveket, számos vallásos könyvet írt az egyszerű nép oktatására. Egyik legjobb tanítványa lett Savio Szent Domonkos (1842-1857).

1859-ben Don Bosco elérkezettnek látta az időt, hogy munkatársait társulatban fogja össze, és megalapította a Szalézi Szent Ferenc Társulatot, ma Don Bosco Szaléziaknak (SDB) nevezik.

Közben az oratóriumból iskola, majd iskolarendszer fejlődött ki. Már nem csak hitoktatás folyt Don Bosco iskolájában, hanem egyik műhelyt a másik után állította föl, hogy a növendékek mesterséget is tanulhassanak, s ha az ő keze alól kikerülnek, becsületes munkásembereként élhessenek.

Hogy a lányok lelkipásztori ellátásáról is gondoskodják, 1872-ben Mazzarello Szent Máriával (1837-1881) együtt megalapította a Mária, Keresztények Segítsége Nővérei Társaságát, ma Don Bosco Nővéreknek (FMA) nevezik őket. Végül laikus közösséget is alapított a Szalézi Munkatársak Egyesületét.

Az ifjúsági munkán kívül a missziós tevékenység lett Don Bosco szívügye. Olyan híre lett a rendnek, hogy Dél-Amerikából kaptak meghívást, és Don Bosco el is indította az első missziós csoportot.

Pápák, püspökök tanácsadója volt, és a politikailag nagyon kritikus időkben közvetített köztük és az állam között.

Don Bosco a rendalapítás és a nevelés mellett harminc könyvet is írt, elsősorban „fiai” oktatására. IX. Pius pápa, aki nagyon kedvelte őt, megparancsolta, hogy belső tapasztalatait is foglalja írásba. Megtette, de ezt a naplót csak halála után találták meg, s ezt a címet viseli: „Oratóriumbeli emlékek 1825-1855. Csak a szalézi tagoknak. A Szalézi Társaságnak.” Életrajzát húsz nagy kötetben Lemoyne szalézi atya dolgozta föl.

Torinóban halt meg 1888. január 31-én.

2. DON BOSCO ÉLETÉNEK LÉNYEGES DÁTUMAI

1815. augusztus 16-án, Olaszország Piemont nevű tartományában, Becchi-tanyacsoport egyik házában született, ma: Colle Don Bosco).

1824. Kilenc éves korában, egy titokzatos álomban utasítást kap hivatásáról: gondoznia kell az elkallódott fiatalságot. Ekkor lesz elsőáldozó is.

1832. Megalapítja osztálytársai számára a Vidámság Társaságát. Céljuk: a kötelesség pontos teljesítése és a vidámság.

1841. június 5. A torinói érseki kápolnában Fransoni bíboros pappá szenteli.

1841. december 8. Találkozik Bartolomeo Garellivel az Assisi Szent Ferenc-templomban. Az Oratórium kezdete.

1846. április 12. Az Oratórium végleges helyre kerül Torino külvárosában, Valdoccóban, a Pinardi Házban.

1854. október 29. Belép a valdoccói oratóriumba Savio Domonkos, a "szent fiú".

1855. március 25. Don Rua, az első szalézi szerzetesi fogadalmat tesz Don Bosco kezébe.

1856. június 8. Savio Domonkos megalapítja a Szeplőtelen Fogantatás Társulatát, amely egy ifjúsági csoport azzal a feladattal, hogy apostolkodjanak a fiatalok között.

1856. november 25. Édesanyja, Margit mama halála.

1857. március 9. Meghal Savio Domonkos. Don Bosco azonnal megírja életrajzát. 1954-ben XII. Pius szentté avatja.

1859. december 18. Hivatalosan megalakul a Szalézi Szent Ferenc Társasága. Don Bosco mellett az első szaléziak létszáma: 18.

1872. augusztus 5. Megalapítják a Segítő Szűz Mária Leányainak Kongregációját Mazzarello Máriával

1876. Don Bosco megalapítja a Szalézi Munkatársak Egyesületét.

1888. január 31. Don Bosco hajnalban meghal.

1934. április 1-jén szentté avatja XI. Piusz pápa

3. A SZALÉZIAK TÖRTÉNETE

Hivatalos nevük: *Szalézi Szent Ferenc Társasága* (S.D.B., szaléziak). Bosco Szent János a 19. század közepén Torinó egyik negyedében, Valdoccóban alapította meg kongregációját. Oratóriumában maga köré gyűjtötte a veszélyeztetett helyzetű fiúkat. Ebből alakult ki a szalézi rend, amelyben a papok és a laikus tagok családi közösséget alkotnak. A rend kezdetben az iparosifjakkal, tanoncokkal foglalkozott. A szalézi rend hihetetlen gyorsasággal terjedt Itáliában és külföldön is, ami jelezte, hogy Don Bosco a kor nyomorúságát ismerte föl és azon segített, amikor az elhagyott fiúkat fölkarolta.

1888-ban a szaléziaknak 250 háza volt 130.000 növendékkel. Élete folyamán hatezer pap került ki intézeteiből, akik közül 1200 szalézi szerzetes lett. 1990-ben 1597 házban 17 191 szalézi szerzetes, köztük 10 884 pap foglalkozott a fiúneveléssel. A szalézi nővérek száma 1990-ben 1505 házban 17 090 fő.

1913-ban, Péliföldszentkeresztben telepedtek le Magyarországon, és 1929-től önálló rendtartományt alkotnak. Vezettek gimnáziumot, árvaházakat, fiúnevelő intézetet, internátusokat, ipariskolát, de még nyomdájuk is működött Rákospalotán, amelyet Don Boscóról neveztek el. Míg az oratóriumokban a valláserkölcsi nevelés volt a cél, az említett intézménytípusokban a gyakorlati élethivatásra nevelték a szegény sorsú fiatalokat. Megtelepülésüknek helyszínei zömmel a gyorsan fejlődő ipari régiók: Nyergesújfalú, Óbuda, Rákospalota, Újpest. Az egyház talán éppen a szaléziak révén jutott a legközelebb a városi-iparos ifjúság, a proletár és félproletár rétegek megnyeréséhez. 1950-ben elsők között oszlatták fel őket, államosították intézményeiket.

A rendszerváltás után P. Havasi József vezetésével újrászerveződött a rend. Sorra alakultak rendházaik, intézményeik, melyek az óvodán, az általános iskolán, a szakiskolán, a szakközépiskolán, a gimnáziumon és az egyetemi-főiskolai kollégiumon keresztül lefedik a gyermek és ifjúsági nevelés-oktatás teljes spektrumát. Az iskolai rendszerű nevelés-oktatás mellett oratóriumaikban nagy figyelmet fordítanak az iskolán kívüli szabadidős tevékenységre; valamint fővárosi könyvkiadójuk és kazincbarcikai modern nyomdájuk pedagógiai munkák megjelentetésével jelentős segítséget nyújt a hazai nevelés számára.

4. A MEGELŐZŐ MÓDSZER

Sokan tették fel már a kérdést módszerének eredményessége láttán, hogy vajon honnan merítette ezt az élő pedagógiát, ezt a hathatós módszert a gyermeki szívek kezelésére.

Nevelési módszereit részint a fennmaradt jegyzetfüzetek, részint a rendtagok és a tanítványok személyes emlékei alapján Auffray szalézi atya foglalta össze és adta közre.

A szalézi nevelés alapja a minden pillanatra kiterjedő felügyelet. „A nevelő vegyen részt növendékei egész életében.”- tanácsolja Don Bosco. Auffray így foglalja össze a megelőző módszer lényegét:

1. A nevelő atyaként éljen a növendékek között, tegye lehetetlenné, hogy a gyermek vétkezzék. A gyakran használt megtorló módszerrel szemben megelőző módszert alkalmaz.
2. Nem fenyeget, nem épít a félelemre, hanem a szerető éberség módszerét alkalmazza. Felajánlja a gyermek gyöngeségével szemben az ő erejét. Ezzel összetöri azt a korlátot, amely a növendéket és a nevelőt elválasztja, anélkül, hogy tekintélyéből veszítene. Egész életét tanítványainak szenteli.
3. Konfliktuskezelő módszerének lényege: kiemeli a civakodót azzal, hogy valamilyen feladattal bízta meg, és a helyére áll a játékban. A kapcsolatot nehezen találókat pedig azzal vonja be a játékba, hogy fáradságra hivatkozva átadja nekik a helyét.

Pedagógiai képessége ösztönös volt. Adomány és hivatás. Soha nevelőt nem rajongtak úgy körül, mint őt. Valójában azonban az igazán fontos döntései előtt nem elégedett meg saját ösztöneivel. Amikor házainak reguláját, szabályzatát készítette, gondosan tanulmányozta más intézetek munkáját. Noha maga pedagógiai jellegű könyveket nem írt, azonban buzgón olvasta a nagy nevelők írásait, szenvedélyesen érdeklődött tapasztalataik iránt. Füzetet tartott magánál, melybe állandóan feljegyezte sikertelen próbálkozásait, hibáit. Rendtársainak is ezt tanácsolta.

Empatikus módszerei ellenére néha nem kerülhette el a büntetés alkalmazását. Ilyenkor mindig nagyon vigyázott, nehogy bezáruljon a gyermek lelke és elzárkózzék a nevelői hatások elől. A büntetéssel kapcsolatban a következőket vallotta:

- Csak a legvégső esetben szabad büntetést alkalmazni.
- A büntetés ne legyen megalázó, vagy még jobban felingerlő.
- Józan, indulatmentes és arányos legyen.
- Lehetőleg az érzelmekre hasson.

A fenyítés soha nem történhet nyilvánosan. Nem szabad kollektív büntetést alkalmazni. Lehetőleg úgy kell büntetni, ahogyan az édesanyák büntetnek: megdöbbsent arc, hideg és közömbös szavak, elfordult pillantás, visszahúzódo kezek.

A fegyelmet nem öncélúan, vagy a nevelő nyugalma miatt, hanem a nevelés érdekében követelte meg. A gyermek lelkének ki kell nyílnia a szabad játékban, hogy a nevelő megismerhesse és feladatát elvégezhesse. A rosszul felfogott fegyelmem elnyomja a gyermek szabad megnyilvánulásait.

Különösen érdekes állásponton van az emberi természet megítélésben. Felfogásában az emberi természet nem alapvetően romlott, de nem is fordul ösztönösen a jó felé, mint ahogy Rousseau és követői hirdetik. Nem esik egyetlen végletbe sem: nem fékezi könyörtelenül a fiatalok szabadságát, de nem is szabadítja fel őket korlátlanul. Szerinte a túlzott szigor és a korlátlan szabadság az a két szikla, amelyek között úgy kell áthaladnunk, hogy sem önkényes zsarnokok, sem a játék távoli szemlélői ne legyünk.

A gyermek szabadságának tiszteletben tartását a szent gyónásra és a szent áldozásra is kiterjesztette. Az egyetlen megengedett ráhatás a mások jó példája és a szelíd, szeretetteljes buzdítás.

A szalézi osztályok léggömb családias, atyai. Tanulni, leckét írni kötelező, de a diák közben kérdezhet, hozzászólhat. Fontos elem a tréfa, az érdekes vagy mókás történet.

Esténként Don Bosco a vacsora után rendszeresen mesét mondott. Az Oratóriumot rendszeresen ellepték a gyermekek, fűrtökben lógtak mindenhol. A legkisebbek Don Bosco lába körül helyezkedtek el. Szavait feszülten figyelték.

Gyakran játszott együtt a fiúkkal. Mindig örömet akart, szabadidőben és tanítás közben egyaránt. 1847 –ben még diákszínpadot is felállított intézetében.

A liturgián mindenki fennhangon imádkozott és énekelt. Nem végzett hosszú szertartásokat, zenét, virágot és sok – sok fényességet rendelt, hogy az Isten háza otthonos és barátságos legyen.

Vallotta, hogy a bizalom az egész nevelés alapja. Tekintélye nem a büntetéstől való félelemre, hanem a szeretetre épült.

„Szeretet nélkül nincs bizalom, bizalom nélkül nincs nevelés.”

Pedagógiai módszere sok olyan elemet tartalmaz, amely napjainkban is egyetemes értékekkel rendelkezik. Ilyen elem például a szeretettel irányított nevelés, valamint az öröm és a vidámság légkörében működő és kiteljesedő emberalakító program. A játékközpontú nevelés, a gyermek szabad megnyilatkozási lehetősége, lelkiismereti szabadsága olyan elemek, melyek a később reformpedagógiákba is beépültek.

1884. május 10-én keletkezett az a levél, melyet Don Bosco követői a megelőző módszer legfontosabb dokumentumának tekintenek. A levél tulajdonképpen egy álmot ír le, melyben Don Bosco Oratóriumának két régebbi növendéke jelenik meg. Hármójuk beszélgetése adja az álom tartalmát és a megelőző módszer kifejtését. Mindez „Római levél” címen íródott be a Don Bosco-i életműbe.

5. DON BOSCO PEDAGÓGIAI GONDOLATA

Az álom, melyet Don Bosco 9 éves korában látott, meghatározta pedagógiai gondolkodását. Az álmombeli férfi szava - nem veréssel, hanem szelídséggel -, arra vezette, hogy a gyermekek nevelését nem erőszakkal kell végeznie, hanem szeretettel. A férfinak az a mondata pedig, hogy a bűn utálatosságára és az erény szépségére tanítsa a gyermekeket, arra a gondolatra juttatta, hogy a nevelés célja a lelkek meghódítása, azaz kereszténnyé tévése és ily módon erkölcsös életre nevelése.

Papi tanulmányai során ismerkedett meg Néri Szent Fülöp életével, munkásságával, mely szintén nagy hatást gyakorolt nevelői tevékenységére.

Mindazonáltal egyik tanítványa, Fascie Bertalan, aki könyvet adott ki Don Bosco nevelési elveiről, hangsúlyozza, hogy Don Bosco nem a „neveléstudomány elméletét kutató tudós, vagy a tanítás tárgykörében, és az iskolaügyben mozgókérdések kutatója volt”, hanem a „nevelés művésze, a nevelés mestere”.

Don Boscót a gyakorlatiasság jellemezte, s tanítványait sem az elmélettel foglalkozó tudósoknak igyekezett nevelni, hanem ügyes nevelőket akart belőlük faragni. Gyakran mondogatta: „Látjátok tehát, hogyan kell csinálni. ... Vízbe dobom őket, hadd tanuljanak meg úszni. ... Úgy cselekszel majd, ahogyan Don Boscót látod cselekedni!”

A személyes példaadás erejét vallotta, s ezért gyakran állított eszményeket tanítványai elé, akiktől megtanulhatják tanítványai az irányelveket és a gyakorlati szabályokat.

- **Don Bosco pedagógiájának összetevői**

Az ő igazi sajátossága azokhoz a jellegzetes összetevőkhöz kötődik, amelyeket ma több nevelési módszerben megtalálunk, de Don Bosco korában újdonságnak számítottak.

Nevelési arculata az elemek összességében és azok összhangjában rajzolódik ki.

- **Az egész fiatal életét érinti**

Don Bosco pedagógiája a fiatalokra minden téren figyel. A játék és a kikapcsolódás részletei is nagyon fontosak. Nem hiányozhat a sport, a mozgalmas szabadidő, a színjátszás, a zene és az ének. Don Bosco mondta nevelőinek: "Szeressétek azokat a dolgokat, amelyeket a fiatalok is kedvelnek."

A fiatal választhat a diákélet vagy a kenyérkereső mesterség elsajátítása között, de fontos, hogy az életben "becsületes honpolgár" legyen.

Don Boscónak a "lelkek megmentése" sokat számított. Keresztényeknek nevelte a fiatalokat, elérhetővé tette számukra a vallás örömét. Három szóval foglalta össze mindezt: egészség, tudomány, életszentség. Az ember kulturális, lelki céljainak harmonikus összetételére törekedett a fiatalok személyiségében.

- **Optimizmus**

"Eddig nem ismertem egy fiatalot sem, akiben nem találtam jóra való hajlamot, végeredményben többet értem el mindenkinél, mint amire számítottam."

Don Bosco rokonszenvvel nézett a fiatalokra: "Hogy szeresselek benneteket, elég tudnom, hogy fiatalok vagytok." Csak így lehet kiépíteni a kapcsolatot a nevelő és a növendék között, amely az értékek továbbadását lehetővé teszi. Ez egy reális optimizmus, amely szem előtt tartja a fiatalokban rejlőt, amelynek pedagógiai horizontja van, amelynek világos eredménye az összhangban megnyilvánuló egyéniség, aki képes kialakítani magában az élet és a hit szintézisét. Tisztában van a nyugtalanító elemekkel is, amelyek a nevelőre váró fiatalok szívéből egy előző hibás nevelésből vagy a társadalom káros befolyásából származnak. Nevelési módszerének "ésszerűsége" lényegében abban rejlik, hogy a fiatalokban lappangó erőknek kibontakozásához bizalmat előlegez, amelyet a nevelés folyamán növelni és érlelni kell.

- **A nevelésbe vetett hit**

Don Boscót egész nevelői munkájában a fiatalok között csupán egy gondolat vezérelte: "a nevelés meg tudja változtatni a történelmet."

A nevelőről így ír: "egy olyan egyén, aki növendékei haladására szentelte életét, legyen kész minden nehézséggel szembenézni; a fáradságos munkát is növendékei polgári, morális és tudományos képességeinek kibontakoztatására kell szentelnie." A nevelés hosszú lejárátú személyi fejlődés, amelynek célja: "jó keresztény és becsületes polgár" kialakítása. A szabadság visszaszorítása által nem lehet nevelni, inkább arra kell rávezetni a fiatalot, hogy okosan éljen vele. Ezért fontos, a nevelői rátermettség, önmagunk és mások pozitív elfogadása és a lelkesedés a fiatalokért.

- **Az igazi megelőzés**

A prevenció fogalmát napjainkban sokan használják. "Jobb megelőzni, mint gyógyítani" - tartja a közmondás. Ezzel a megelőzés egy negatív oldalát hangsúlyozzuk. Pedagógiai nyelvre

lefordítva így értelmezzük: a fiatalokat meg kell kímélni azoktól a negatív hatású helyzetektől, amelyek kockára tehetnék fejlődésüket, olyan eszközöket kell adni a kezükbe, amelyek arra segítik, hogy szembe tudjanak nézni önállóan és ellentmondás nélkül az élet nehézségeivel. Legfontosabb egy olyan környezetet kialakítani, amelyben az értékek továbbadása nem elméleti formában történik, hanem átélve, a gyakorlati életbe ültetve jutnak el a fiatalokhoz.

Egy másik fogalom is társul a megelőzéshez: nem elég a rosszat megelőzni, hanem segíteni kell a jót kibontakozni, amelyet hármassal fokozattal érhetünk el:

- elismerni önmagunkban és a fiatalokban az elégséges erőt, amely elegendő az önállóságra
- megkedveltetni velük a fejlődést, a fáradságot, a nevelés minden terén azáltal, hogy példát adunk nekik.
- segíteni a fiatalokat, hogy legyenek tisztában pozitív képességeikkel és lehetőséget nyújtani nekik, hogy ezeket meg is tudják valósítani.

- **A szeretet központi helye a pedagógiában**

Sok nevelő határozottan állítja: "Olyan mértékben nevelünk, ahogyan szeretünk." Don Bosco ezt így mondta: "A nevelés a szív dolga" és máshol "ez a módszer teljes egészében Pál apostol szavain nyugszik, aki azt állítja, hogy a szeretet jóságos és türelmes, mindent elvisel, de remél is mindent". Don Bosco meggyőződése, hogy egyedül Isten tudja megtanítani a nevelés művészetét azáltal, ahogyan Ő szereti és neveli népét. Ezért Don Bosco nevelési módszerében alapvető a vallásos dimenzió. A nevelés azt jelenti, hogy szeretjük a fiatalokat. Az első lépés: meg kell őket nyerni és barátainkká kell tennünk őket. 1884-ben a Rómából írt ismert levelében így ír a szaléziahoz: "Aki tudja, hogy szeretik, ő is szeret; akit szeretnek, mindent el tud érni, különösen a fiataloknál." "Nem elég szeretni őket, érezzék is ők, hogy szeretjük őket." Ez egy olyan szeretet, amely felér egy önfeláldozással: a nevelő teljes egészében a fiataloknak szenteli magát.

6. DON BOSCO NEVELÉSI IRÁNYELVEI

„A gyermeknevelésben minden időben két módszert használtak - vallja -, a megelőző és a megtorló módszert.” A megtorló módszer az erőszakra épít. Ismerteti a gyermekekkel a szabályokat és az előírásokat, majd azon örködik, hogy a gyermekek meg ne szegjék azokat. Ha megszegik, büntetést kapnak. A gyermekek e módszer által megfélemlítettek lesznek, s a jót csak félelemből teszik meg, nem meggyőződésből. A megtorló módszeren alapuló pedagógia a pedagógusból tekintélyt farag, akinek mindig igaza van. Ez azonban azt is jelenti, hogy a pedagógus távolságot tart a gyermekektől.

Don Bosco merőben másképpen látja a nevelés értelmét és eredményességét. A megelőző módszere is abból indul ki, hogy ismerteti a gyermekekkel a szabályokat és előírásokat, elmondja, mi a jó és mi a rossz, de ha a gyermek vét ellenük, akkor a pedagógus a gyermek mellé áll, figyelmezteti, buzdítja és segíti őt a jóra. Így a gyermek nem szégyenül meg, nem lobban haragra a büntetés miatt, érzi, hogy bizalmat kap a nevelőtől, és barátjává lesz a nevelőnek. Ebből következik, hogy a megelőző módszer alapján tevékenykedő nevelő nem akar távolságot tartani a gyermekektől, hanem barátta kíván lenni.

Don Bosco pedagógiai irányelveit a következők foglalják össze: „A rendszer teljesen két lényeges alkotó elem, az Értelmen s a Hitvalláson nyugszik. Ezt a két eszközt kell a nevelőnek állandóan alkalmaznia. Ennek a rendszernek a gyakorlása teljesen Szent Pál szavaira támaszkodik, aki azt mondja: A szeretet kegyes és türelmes, mindent eltűr, de mindent remél, és mindennemű alkalmatlanságot elvisel. Azért a megelőző módszert csak keresztény nevelő alkalmazhatja

sikerrel." A „Megelőző módszerről szóló tanulmány”-ában pedig így fogalmaz: „Ez az egész rendszer az ésszerűségen, a vallásosságon és a szereteten alapszik.”

- **Az ésszerűség**

Mit jelent Don Bosco számára az ésszerűség? Leegyszerűsítve mindössze annyit, hogy az eszünkre kell hallgatni és nem az indulatainkra. Az ésszerűségre (!) való nevelés módja először is az, hogy minél több időt kell a nevelőnek együtt töltenie a gyermekekkel. Másodszor az, hogy tudjon együtt nevetni a gyermekekkel, tudjon rájuk mosolyogni. Harmadszor az, hogy beszélgessen a gyermekekkel. „A fiúknak lehetőséget kell adni arra, hogy szabadon fejthessék ki gondolataikat.” - mondja. Ezért: „Hallgassátok meg őket, és engedjétek, hogy sokat beszéljenek.” Ha így történik, akkor a gyermekek bizalommal lesznek nevelőik iránt és a nevelők és gyermekek kölcsönösen gazdagodnak a beszélgetés által. Negyedszer pedig fontosnak tartja, hogy a nevelők segítsenek a gyermekeknek életcéljaik kialakításában, s ne fájadjanak el mindig újrafigyelmeztetni őket arra, hogy hogyan kell élni.

- **A vallásosság**

Mit jelent Don Bosco számára a vallásosság? Először is azt jelenti, hogy az élet minden mozzanatát tudja a nevelő a hit fényében látni és láttatni. Másodszor azt jelenti, hogy imádkozzon a gyermekekért és tanítsa meg őket imádkozni. Harmadszor pedig azt jelenti, hogy biztassák a gyermekeket gyakori gyónásra.

- **A szeretet**

Mit jelent Don Bosco számára a szeretet? Családias légkört, melyben a nevelő együtt játszik a gyermekekkel, és nemcsak szereti a gyermekeket, de a gyermekek is érzik ezt. „Egy csepp mézzel több legyet lehet fogni, mint egy hordó ecettel” - mondogatta sokszor Szalézi Szent Ferencet idézve.

- **Don Bosco lelkiességének forrása Jézus, az igazi Jó Pásztor, az Ő szerető gondoskodása.**

A fiataloknak nemcsak tudniuk, hanem érezniük is kell, hogy szeretik őket. A gondoskodás pedagógiája a vallás, a szeretet és az értelem hármására épül. Ifjúsági munkájának irányítója a „csak lelkeket adj Uram, minden mást elvehetsz tőlem” jelmondat. Így lett a lelkipásztori szeretet a szalézi szellem középpontja. Apostoli fáradozásának pillére az ifjúság igényeinek és helyzetének mély megértése.

Don Bosco kifejezetten a tettek embere volt. Munkatársai éveken át kérték, készítsen feljegyzést nevelési elképzeléseiről. 1877-ben hét oldalt vetett papírra a következő címmel: *A megelőző módszer alkalmazása a fiatalok nevelésében.*

Tevékenységét abban a korban fejtette ki, amelyet a pedagógia századának nevezhetünk. Semmi esetre sem lehet a pedagógia elmélet nagy mesterei közé sorolni (Pestalozzi, Montessori, Froebel). Nevelői híre és módszere mégis átlépte a vallásos és nemzeti hagyományos nevelés körét. Rokonszenves és pozitív értékelést kapott világszerte, a nem katolikus körökben is. Valószínű, hogy ezt azok a tényezők határozták meg, hogy módszere átöleli mindazt a pozitívumot, amelyet a kultúra és a társadalom felajánlott és visszautasít minden merevséget és kisszerűséget.

7. DON BOSCO PEDAGÓGIÁJÁNAK GYAKORLATI ALKALMAZÁSA

Don Bosco pedagógiájának ismertetői törekednek arra, hogy minél több olyan történetről és cselekedetről számoljanak be, melyek Don Bosco nevelői magatartására engednek következtetni. Érthető is ez a törekvés azért, mert ahogyan korábban említettük, ez a pedagógia a példára épít. Így Don Bosco követői ezekkel a példatörténetekkel magát Don Boscót állítják példaként a nevelők elé.

A továbbiakban néhány jellegzetes Don Bosco-i történetet és cselekedetet annak bemutatására, hogy a megelőző módszer hogyan valósult meg a gyakorlatban.

- A beszélgetések: Don Bosco szobája mindig nyitva állt a gyermekek előtt. Soha nem érezte, hogy zavarná bárki is. Ha egy gyermek bejött hozzá, mindig udvariasan fogadta és kényelmes ülőhellyel kínálta. Ő maga, vagy az íróasztala mögött ülve hallgatta a gyermek beszédét, vagy felállt és körbe-körbe sétálva figyelt. Tabu téma nem volt: bármit meg lehetett kérdezni tőle és bármiről lehetett vele beszélgetni. A beszélgetés végén mindenkit kikísért az ajtóig és barátsággal búcsúzott.
- A közös játékok: Fontosnak tartotta, hogy a nevelők szeressék azt, ami tetszik a gyermekeknek. Ezért együtt rúgta a labdát a gyermekekkel, versenyre hívta ki őket, vicceket mesélt nekik, bármennyi munkája volt is.
- A szeretet ereje: Történet szól arról, hogy egyszer két gyermek azért verekedett össze, mert mindkettő azt állította, hogy Don Bosco őt szereti jobban. Don Bosco pedig ezekkel a szavakkal választotta szét a verekedőket és oldotta fel a feszültséget: „Látjátok a kezemet? Látjátok a hüvelyk és a mutató ujjamat? Szerintetek melyik ujjamat szeretem a kettő közül?” „Mind a kettőt!”- mondták a gyermekek. Titeket is egyformán szeretlek, mert olyanok vagytok a számomra, mint a kezem két uja.” - hangzott Don Bosco válasza.
- A lélek tisztasága: Egy alkalommal egy kislány nem megfelelően viselkedett, vétett a szabályok ellen. Don Bosco odament hozzá és azt mondta neki: „Ma reggel nem mostad meg az arcodat!” „De megmostam” - mondta a gyermek. „De bizony nem! - erősködött Don Bosco, majd a gyermek fülébe súgott valamit. Ekkor értette meg a gyermek, hogy nem testének, hanem lelkének tisztaságáról beszél Don Bosco, mert nem bánta meg a rosszat, amit elkövetett.
- A fülbe súgott szó és a cédulák: Don Bosconak szokása volt, hogy egy-egy intelmet a gyermekek fülébe súg. Vigyázott arra, hogy a gyermekén kívül senki ne hallja meg, amit mond. Ezek az intelmek olykor kérdések voltak, (pl. tudnál-e ültetni egy erényvirágot?) máskor biztatások, (pl. jobban megtanulhatnád a leckédet) megint máskor kijelentések (pl. Jézus vár rád a templomban).
Ha kevésnek találta a fülbe súgott mondatot, kicsiny cédulát juttatott el a gyermekhez, melyben előre figyelmezteti, hogy mi várhat rá, ha így folytatja az életét. Don Bosco azzal a szándékkal tette ezt, hogy majd amikor felnőnek a gyermekek, vissza lehessen utalni erre a figyelmeztetésre: lám, én megmondtam.
A gyermekeket nem egyszer maga kérte, hogy írják le egy papírra azokat a jócselekedeteket, melyeket felvállalnak teljesítésre. A cédulákat megőrizte, s ha előfordult, hogy felnőttként valamelyik gyermeke rossz útra tért, elküldte neki a vállalt jó cselekedetet.

- Az apró ajándékok: A gyermekek rokonszenvét gyakran úgy nyerte el, hogy zsebében mindig tartott valami apróságot: cukorkát, golyót stb. Ebből adott az ismeretlen gyermeknek, s a kapcsolat már meg is kezdődött kettejük között.
- Az esti szó: A lefekvés előtt Don Bosco 2-3 perces kis történettel kívánt jó éjszakát a gyermekeknek. Felismerte, hogy az este bensőséges hangulatában, milyen nagy ereje lehet egy-egy történetnek.
- A tanítóknak szóló biztatások: Arra bízatta a tanítókat, hogy mindig legyenek együtt a tanulókkal, és jól felkészülve menjenek tanítani. A gyermekek között ne tegyenek különbséget, s ha büntetniük kell, soha ne mások előtt büntessenek. Kéri őket, hogy óvják a gyermekeket rossz könyvek olvasásától, és ünnepek közeledtével mondjanak néhány buzdító szót a gyermekeknek.
Példát mutatott abban, hogy hogyan beszéljenek a gyermekekkel. Megtennéd nekem ezt a szívességet? Akarsz-e nekem segíteni? Nem okozna nehézséget, ha megtennéd nekem ezt és ezt? Így beszélt a gyermekekkel. Kérte őket és nem parancsolt.

Budapest, 2015. március 31.